

Régi könyveink, történeteink

Ez a kis könyv is az egyik szerény, késői ünnepünk. Nem csak a szerzőé, aki harminc év néhány emlékét gyűjtögette össze benne nemzedékéről, kortársairól, hanem mindnyájunké, akik – *Legenda, hát lehullasz* – megérhettük, hogy vége lett. Nem az ifjúságnak, hanem a korszaknak. És hát persze, hogy megértük, hiszen fiatalok voltunk, legtöbbször kevéssel '56 előtt születtünk, csak nem tudtuk, mikor lesz már vége.

Igaz, hogy jött aztán Új-Huligánia, „országunk ország még hazának árnyék / itt rég nem halni itt túlélni kell” – mégis, bár közben oly sokat olvastunk meg írtunk, a mi ifjúságunk java a régmúlt időben, még odaát telt el:

Szél leng az alkonyatban:
ingünk volt – ám mi többet
magunkra föl nem öltjük.
Soká késett az ünnep.

Aki e sorokat írta, Baka István (1948–1995) a *Negyvenedik...* után a *Negyvenötödik év szonettjét* is még bevárta, de a félszázadikét nem. Pedig „jó volna lenni még talán de / mit is tegyek ha nem lehet / a szótáradba írd be s néha / lapozz föl engem és leszek”.

Elsőéves voltam, mikor a *Szakadj, Magdolna-zápor*, első könyve megjelenése idején, 1975 őszén összebarátkoztunk, miután Ilia Mihály egyszer elvitt hozzá a Kincskeresőbe. Addig, ha láttam az utcán, nem is mertem megszólítani, ettől kezdve azonban a szerkesztőségben már otthon voltam én is. Pistánál, a mindig mosolygósan fanyar Simai Miskánál, és Helgánál („Ó, titkárnök gyöngye”), aki-nek, már a nyolcvanas évek elején, egyik vidám üzenetében ezt írta: „Járhatsz bár a kies Duna partján fent, Budapesten, / Ám bámulhatod ottan a reklámok zuhatagját, / Szívhat szürke leget, mit szmognak tisztel az angol, / Ámde Radex nem kell, ne keresd, töltsd mással idődet, / Mert van az itt Szegeden, hol a bús Tisza jégbe fagyott már, / S nincs Tiszatáj, csak a Kincskereső, a kisöccs nyöszörög még, / Nincs se erény, se remény, de Radex, az van, ne busulj hát, / És ne keresd, megvették, holnap a Pannika hozza.” (*Ad Helgam*)

Dolgozni is itt szeretett, enyhe félhomályban, ósdi lemezjátszója mellett pipázva. Sokat ültünk együtt ott is, és sokfelé másutt, vendéglőkben, otthon, náluk, kint Tarjánban, a kollégiumban és Iliáéknál, de később elmentünk egyszer

Sopronból még Nagycenkre is. Széchenyi-zarándoklatunkat, hármasban Édesapámmal, a kastélyt a hársfasorral az Ilia Mihálynak ajánlott *Döbling* (1985) drámai sorai őrzik.

Egyszer aztán Pista, csak a szakállába, de fölrotta nekem, hogy hiába, mindenki ír róla, csak éppen a barátai hallgatnak felőle. Pedig én is megígértem rég az Életünknek, hogy megírom valahára komoly dolgozatomat, „a Bakát”, amihez már oly sok anyagot gyűjtöttem. Nem volt nehéz dolog az a fölkészülés, hiszen a versei mind ott voltak a kezem ügyében, és leendő tanulmányom tárgya is arra baktatott mindennap a Kincskeresőbe, amerre én mendegéltem, a Vár utcán keresztül a Somogyi-könyvtárba.

Nevetett, de láttam, rosszul esett neki. Később még a *Döblinget* is ezzel a csöndes iróniával ajánlotta: „Csapody Miklósnak, a tanulmányírónak további alapos felkészülését segítő, baráti szeretettel: Baka István 85. IV. 24.” Szeged után pedig csak arra futotta – akkor már a Széchenyi Könyvtárban –, hogy, mert alapos volt, ezért gyakran kérte, adatokat gyűjtöttem neki Liszt életéről, a készülő *Szekszárdi miséhez* (1984), azután meg a nemzetközi „rémirodalomból”, *A kisfiú és a vámpírok* című művéhez (1988). Akkoriban egyszer az albéretembe elhozta aludni költő barátját is, a kicsit süket Viktor Szosznorát, akkor éppen őt fordította¹. Viktor a vodkához és a sörhöz a sajt és a kolbász mellé az összes jó soproni somlekvárt is beanalizálta. Az esetet gyakran fölemlegettük Szegeden, a Kincskereső új szerkesztőségében, ahol Ilia Mihállyal sokszor fölkerestük.

Pista aztán nagybeteg lett, sokat és hosszan szenvedett, míg végül megírta: „Búcsúzom tőletek barátaim ti / Kik elfecseggve minden titkomat / Csak egyet nem mondhattatok ki / A legnagyobb Titoktalant.”

Ezt a késő, ünnepi könyvet most neki, Baka Istvánnak ajánlom, Sztyepan Pehotnij nevű barátomnak, akiről nem tudtam az óta sem írni.²

De írtam a többiekről, akiknek javát becsülte, és különös ragaszkodásával haláláig melengette. Azokról, akiket ismert, és érdeklődéssel olvasott: a fiatal vajdaságiakról, az erdélyiekről, Zalán Tiborról, Géczi Jánosról, Zelei Miklósról. Írtam róluk, később szerkesztettem őket a fiatal írók József Attila Körének Magvetőnél napvilágot látott könyvsorozatában, Markó Bélát, Balázs Attilát, Ambrus Lajost és Lábass Endrét is, kinek első könyve ugyancsak *Az ünnep*.

És írtam a friss szegediekről, akik, noha vele együtt sokszor érezhették: „Itt minden gyom örül a délnek, / hogy nem kell másra vetnie / parányi árnyát. E vidéknek / holtan se lennék semmije” – de mégis csak: *Mindörökké Szeged*.

¹ Viktor Szosznora versei. Válogatta, fordította és az utószót írta Baka István. Európa Kiadó. Bp., 1986. (Új Pegazus)

² Baka István: *Sztyepan Pehotnij testamentuma*. Jelenkor Kiadó. Pécs, 1994. és Tiszatáj Alapítvány. Szeged, 2001. Csak a *Szekszárdi miséről* (1984) írtam egy apró ismertetést, lásd e kötetben (36–37.).

Mert Szeged volt a mi ifjúságunk, ahogy régen, más világok eltűnt nyugalmaiban, vagy éppen ádáz csatái között Bálint Sándornak, Péter Lászlónak, Ilia Mihálynak, akik mind a tanítóink lettek. Bálint Sándor előbb Péter Lászlónak, majd Iliának, és végül nekem is; Ilia Bakának, Zalánnak, Géczinek és valahányunknak, akik az ő negyven éve alatt valamiképp megfordultunk a keze alatt. Közben néhányan, mint én is, Péter Lászlónak is hallgatói voltunk, aki, ha engedték neki, nem csak könyvekből tanított.

Így ment akkortájt Szegeden – emberek és könyvek által – a világ elébb: miennünk.

Mert odakint körülöttünk is szaporán járkáltak a szaglárkodó emberpincserek (Petőfi koltói barátja, Teleki Sándor, a vad gróf nevezte így az osztrák hatalom ügynök besúgóit), amint folyvást ott rajzoltak Bálint Sándor, Ilia Mihály és Péter László körül, és aztán már a mi nyomunkban is.

Bálint Sándor kálváriáját korábban megírtam. Régi könyveink, történeteink után most annak a jövőt fürkésző, keresztény gondolkodónak az arcképét is megrajzolom, aki az európai egység gondolatának hazai előhírnöke volt – olyan tanulmányok és vázlatok mellett, amelyek bár száraznak tűnhetnek, az emberpincserek korát is segítenek fölidézni, és talán meg is érteni.

Csapody Miklós

Budapest, 2008 márciusában